

MAREA UNIRE ȘI JUDEȚUL NEAMȚ

Gheorghe Radu

Acum când prăznuim 82 de ani de la marea și dreapta Unire a tuturor românilor, se cuvine să rememorăm și cinstim, după dreptate și bunăvoință, faptele înaintașilor: ai fiecărei familii, ai fiecărei așezări românești, ai fiecărui ținut sau provincie istorică în parte, tocmai pentru a desluși unitatea din diversitate, comuniunea originară și perenă a neamului românesc, păstrate cu eroism jefelnic, neabătut de-a lungul întregii lui istorii.

Vom încerca să reluăm aici câteva elemente care atestă contribuția “ținutașilor neamțului”, la făurirea și menținerea unității de neam, la înfăptuirea Marii Uniri.

Precizăm că Marea Unire este fructul normal și necesar al întregii deveniri istorice în spațiul carpato-danubiano-pontic al tuturor luptelor duse cu mintea și cu brațele de locuitorii statornici ai acestui pământ miraculos, Marea și Sfânta Unire s-a săvârșit ca un proces eroic în cursul anului 1918, în trei etape: Unirea Basarabiei, la 9 aprilie, Unirea Bucovinei, la 28 noiembrie, Unirea Transilvaniei, Banatului și a Țării Maramureșului, la 1 decembrie 1918. Toate aceste etape s-au împlinit prin voința plebiscitară a locuitorilor acelor regiuni istorice, întărită de sprijinul românilor aflați în Vechiul Regat, fie în America, Australia, Siberia sau în oricare alt punct al planetei Pământ. Descoperiri arheologice ca “Gânditorul de la Târpești”, “Sanctuarul de la Bâta Doamnei”, urme romane, atestă că locuitorii acestor meleaguri au contribuit activ la făurirea unității etno-culturale în spațiul carpatin, din preistorie la epoca și la procesul etno-genezei românești.

Documentele istorice clare despre “Câmpul lui Dragoș” sau “Casa lui Crăciun”, atestă contribuția acestor locuitori la făurirea independenței poporului român – lupta de la Codrîi Hindăului – 1335 (astăzi Ghindăoani – n.n.), de la Războieni – 1476, de la Valea Viei – 1538, etc.

Activitatea mănăstirilor întemeiate pe teritoriul județului Neamț, în special al mănăstirii Neamț și al mănăstirii Bistrița, prin răspândirea creațiilor religioase și istorice de aici, în tot spațiul românesc și chiar european, confirmă contribuția acestui județ, la menținerea și întărirea unității de neam, la afirmarea poporului în lume. Circulația monarhilor de la aceste mănăstiri la alte așezăminte monahale din Transilvania, Muntenia și Maramureș, sau invers, au constituit un puternic factor de unitate spirituală românească monolitică. Un exemplu: în 1863, un grup de călugări de la mănăstirea Neamț, în frunte cu călugărul Andronic, a plecat în Rusia și au întemeiat mănăstirea Chițcani, lângă Tighina, în Basarabia, partea Moldovei răpită de ruși în 1812. Această fiică duhovnicească a mănăstirii Neamț a constituit un puternic factor de rezistență spirituală românească, dar și un resort spiritual al Unirii Basarabiei cu România, la 9 aprilie 1918; prima etapă a Marii Uniri Românești.

Rezistența spirituală a românilor basarabeni a fost susținută și de episcopul Melchisedec Ștefănescu (1823-1892) născut la Gârcina, care a devenit episcop al Dunării de Jos cu sediul la Ismail (astăzi în Ucraina-n.n.), cuprinzând și cele trei județe din sudul Basarabiei: Bolgrad, Cahul, și Ismail, care între 1856-1878,

reveniseră la patria mamă. Este de remarcat faptul că în 1918, Nicodim Munteanu, născut la Pipirig, viitor patriarh al României, între anii 1939-1948, a devenit episcop al Basarabiei, atunci unite, păstorind până în 1920.

Unitatea, comuniunea românească, s-a menținut și a înflorit în sufletele românilor, datorită unei nobile forțe interioare a lor, dar a fost mereu potențată de marile personalități create și ele de geniul românesc.

Au fost numeroase aceste personalități, în toate timpurile. Între ele strălucește cu o lumină aparte, personalitatea lui V.A. Urechia (1834-1901), născut la Piatra Neamț. De numele acestui savant patriot din Neamț, istoric, pedagog, literat, etnolog, om politic, se leagă introducerea alfabetului latin, în locul celui slavon – 1860, Legea Învățământului – 1864, a Politehnicii din București – 1881, a Ateneului Român – 1860 la Iași și 1865 la București, a Academiei Române – 1867, precum și a multor alte instituții moderne, a unor asociații și societăți culturale, toate menite să contribuie la unirea tuturor românilor. Cea mai de seamă creație a lui în această direcție, cu filiale în toată țara și în multe localități ale Europei. Pe teritoriul județului Neamț de astăzi au fost create filiale la Piatra Neamț, (protagonist Ion Negre) și la Roman (Costin Brăilescu). Au mai existat secții ale Ligii Culturale la Târgu Neamț, Rosnov, Tazlău, Hangu și Călugăreni. În perioada Memorandului (1892-1895), ofițerii din garnizoana Roman au contribuit lunar cu o cotă parte din salariul lor pentru ajutorarea familiilor memorandiștilor închiși.

Acțiuni ferme și eficiente a întreprins și savantul medic și chimist C. I. Istrate (1850-1919), născut la Roman și mort la Paris, unde se dusesse să influențeze oamenii politici ai marilor puteri, întruniți în Congresul de Pace de la Paris, să nu nedreptățească pe români.

De asemenea Vasile Pârvan (1882-1897), savantul istoric, cel care a inaugurat Universitatea Românească de la Cluj, la 3 noiembrie 1919, ai cărui bunici materi erau din Dobreni – ca și actorul Petre Liciu (1871-1912) – ai cărui părinți erau din Dușești – sunt protagoniști ai luptei pentru Marea Unire.

Când, spre sfârșitul anului 1917, s-a declanșat asaltul final pentru Unirea Basarabiei, învățătorii nemțeni ca Leon Mrejeriu, Simion T. Chirileanu, Petru Gheorghe, ș.a., au plecat în Basarabia, unde împreună cu alții, sub conducerea marelui pedagog ardelean Onisifor Ghibu, au pregătit învățători basarabeni să predea în limba română, au tipărit manuale, cărți, reviste și ziare în limba română cu alfabet latin. Condiția, nu cauza, înfăptuirii Marii Uniri Românești a constituit-o eroismul și jertfele din timpul primului război mondial. Locuitorii județului Neamț au demonstrat acte de omenie românească, de binefacere creștină, în jertfele patriotice, primind și găzduind un număr mare de refugiați, contribuind cu hrană și îmbrăcăminte pentru oștire, privând de strictul necesar pe proprii copii. La Piatra Neamț a funcționat unul dintre cele mai importante spitale de campanie, unde doctor D. Ernici s-a stins eroic de oboseală, pentru îngrijirea răniților. Școala normală din Piatra Neamț – ai cărui elevi din clasele mari erau pe front – au organizat cursuri pentru normaliști și normaliste în refugiu. fiind astfel prima școală normală mixtă din România.

Eroismul ostașilor nemțeni pe front a fost remarcat și recunoscut și de ai noștri și de străini. Miracolul din vara lui 1917, "momentul Eremia Grigorescu" – cum s-a mai numit – a depins la un moment dat de eroismul, supraeroismul bateriei

comandate, de căpitanul Nicolae Dăscălescu (născut la Căciulești, devenit ulterior marele general, comandant al Armatei a IV-a, care a luptat în Cehoslovacia 1944-1945).

Legendar a rămas eroismul plutonului comandat de învățătorul din Farcașa, Gabriel Danielescu, decorat cu cea mai mare decorație franceză "Legiunea de Onoare", cu gradul de cavaler. Alte nume de luptători ca Gheorghe Anta, decorat cu ordinul Mihai Viteazul, care a întemeiat și actualul corp al veteranilor din Piatra Neamț, strălucesc în panteonul eroismului românesc. Fie ca pilda înaintașilor noștri nemțeni să ne însuflețească pe noi cei de astăzi și de mâine și să ne determine să depunem tot efortul pentru ca să crească contribuția județului Neamț la propășirea neamului.

După cum se știe, intrarea României în iureșul primului război mondial a fost dictată de obiective juste, naționale, ca alăturându-se Antantei, care-i promitea satisfacerea dezinteresului unității naționale, România a intrat în război după doi ani de neutralitate, în august 1916, după ce puterile Antantei acceptaseră dreptele cereri ale guvernului român privind Marea Unire. În marele bătălie de la Mărăști, Mărășești și Oituz, armata română și întregul popor a demonstrat eroism și devotament pentru cauza patriei, libertății, unității și independenței sale. Și de această dată, oamenii acestor locuri pline de istorie și legendă au fost la înălțime. Locuitorii au luat parte la recuzițiile cerute de guvernul țării, privind strângerea de alimente și alte produse necesare armatei române, precum și donații în alimente, harnașamente și îmbrăcăminte. În orașele și satele fostelor județe Neamț și Roman – aproximativ, actualul teritoriu al județului Neamț – populația neînrolată a participat pe listele de subscripție pentru strângerea de fonduri în vederea comemorării, sărbătoririi celor căzuți "în lupta pentru închegarea visului de ani al românilor". Concomitent, în anii 1916, 1917 și 1918, s-a sărbătorit în școli, instituții și organizații culturale ziua de 24 ianuarie ca "ziua cea mai mare din timpul nostru: Unirea Principatelor", locuitorii fiind plini de speranța "unor noi împliniri în viitor". Astfel de serbări și comemorări au avut loc cu deosebire în orașele Piatra Neamț, Roman și Târgu Neamț, dar și în satele Borlești, Buhalnița, Secu, Pipirig, Hangu, Bâra, Dulcești, Ruginoasa, Girov, Săbăoani, Vânători, etc. Cu aceste ocazii au fost comemorați ostașii căzuți în luptele din Transilvania, Valea Jiului, Mărășești, Mărăști, Oituz, Cireșoia și Măgura, din Regimentele 15 și 55 Infanterie, Batalionul de Vânători de Munte de la Târgu Neamț. În cuvântările rostite s-a remarcat vitejia ostașilor acestor unități militare constituite pe meleagurile noastre, al căror "piept de oțel a ținut pe loc invazia dușmană".

Printre eroii acestor locuri nemțene (pierderile armatei române în primul război mondial au fost de 2.330 de ofițeri și 70.335 de soldați – n.n.), care s-au ridicat pe treptele cele mai de sus ale eroismului și demnității pentru un viitor fericit al urmașilor, amintim pe maiorul Mihăilescu, pe căpitanii Neagu, Năstase, Nistor Florescu Ion, Adămoaie Constantin, pe locotenenții Gotcu, Diamandescu, Hurjui, Panait, Ciurcă Constantin, Lefter Constantin, Chițescu Haralambie, subofițerii și soldații Bârliba Vasile, Cojocarua Gheorghe, Dușu Ioan, Ștefănescu Ion, Timișescu Neculai și mulți alții. Eroismul lor va rămâne o pildă vie pentru generațiile de astăzi, o minunată lecție de patriotism.